

International Federation of
Library Associations and Institutions

United Nations
Educational, Scientific and
Cultural Organization

Manifesto endorsed
by the 36th session of
the General Conference
of UNESCO

IFLA/UNESCO MANIFEST ZA DIGITALNE KNJIŽNICE¹

Premostiti digitalnu podjelu: učiniti svjetsku kulturnu i znanstvenu baštinu dostupnu svima

Digitalna je podjela informacijska podjela

Premostiti digitalnu podjelu ključni je čimbenik postizanja Ciljeva milenijuskog razvoja Ujedinjenih naroda². Pristup informacijskim izvorima i sredstvima komunikacije podržava zdravlje i obrazovanje kao i kulturni i ekonomski razvitak.

Diseminacija informacija omogućuje građanima sudjelovanje u cjeloživotnom učenju i obrazovanju. Informacije o svjetskim postignućima dozvoljavaju svakome konstruktivno sudjelovanje u razvoju svoga društvenog okruženja.

Jednaki pristup kulturnom i znanstvenom nasljeđu čovječanstva pravo je svake osobe i pomaže promidžbu učenja i razumijevanja bogatstva i raznolikosti svijeta, ne samo za sadašnju generaciju nego i za one koje dolaze.

Knjižnice su dugo bile temeljni posrednici u poticanju mira i ljudskih vrijednosti. Danas knjižnice djeluju digitalno i njihove digitalne usluge otvaraju novu brazdu prema univerzumu znanja i informacija, povezujući kulture mimo geografskih i društvenih granica.

Digitalne knjižnice

Digitalna knjižnica je online zbirka digitalnih objekata provjerene kvalitete, koji su izrađeni ili prikupljeni i kojima se upravlja u skladu s međunarodno prihvaćenim načelima za izgradnju zbirke i koje su dostupne na suvisao i održivi način, podržane uslugama neophodnima za omogućivanje korisnicima dohvaćanja i iskorištavanja izvora.

Digitalna knjižnica čini sastavni dio usluga knjižnice, primjenjujući novu tehnologiju za omogućivanje pristupa digitalnim zbirkama. U okviru digitalne knjižnice knjižnične zbirke izgrađuju se, vode i čine dostupnima tako da su brzo i ekonomično raspoložive za uporabu određenoj zajednici ili skupini zajednica.

¹ IFLA Manifesto for Digital Libraries. // www.ifla.org/en/publications/ifla-manifesto-for-digital-libraries
[pregledano: 9.1.2012.] Nacrt dokumenta izrađen 2007. (op. J.L.)

² Millenium Development Goals of the United Nations.

Suradnička digitalna knjižnica dozvoljava javnim i znanstvenim knjižnicama stvaranje mreže digitalnih informacija kao odgovor na potrebe informacijskoga društva. Sustavi svih dionika u suradničkoj digitalnoj knjižnici moraju moći međusobno djelovati. Digitalna knjižnica nadopunjuje digitalne arhive i inicijative za zaštitu digitalnih objekata.

Poslanje i ciljevi

Poslanje digitalne knjižnice je dati izravan pristup informacijskim izvorima, digitalnim i ne-digitalnim, na strukturiran i mjerodavan način i stoga povezati tehnologiju, obrazovanje i kulturu u suvremenu knjižničku uslugu. Za ispunjenje ovoga poslanja ide se za sljedećim ciljevima:

- Podržavanje digitalizacije, pristupa i zaštite kulturnog i znanstvenog nasljeđa.
- Osiguravanje svim korisnicima pristupa informacijskim izvorima koje su knjižnice prikupile, uz poštovanje prava intelektualnog vlasništva.
- Stvaranje međudjelatnih digitalnih knjižničkih sustava za promicanje otvorenih standarda i pristupa.
- Podržavanje uporišne uloge knjižnica i informacijskih službi u promicanju općih normi i najboljih praksi.
- Stvaranje svijesti o žurnoj potrebi osiguravanja trajne dostupnosti digitalne građe.
- Povezivanje digitalnih knjižnica s brzim istraživačkim i razvojnim mrežama.
- Iskorištavanje rastućeg stapanja komunikacijskih medija i uloga službenih ustanova za izradu i širenje digitalnog sadržaja.

Stvaranje sadržaja, pristup i zaštita

Izgradnja digitalne knjižnice zahtijevaju izvore sadržaja u digitalnom obliku, bilo digitaliziranog ili izvorno digitalnog sadržaja.

Mnoge su zemlje izradile nacionalne programe digitalizacije, a mnoge će to učiniti, kao što je dogovoreno na Svjetskom skupu na vrhu o informacijskom društvu³. IFLA snažno potiče i podupire nacionalne i međunarodne strategije digitalizacije kao i inicijative pojedinih knjižnica i dioništava. Digitalizacija omogućuje stvaranje virtualnih zbirki povezivanjem građe mimo kontinenata. Digitalizacija ima i ulogu zaštite u slučaju propadanja izvornih dokumenata i medija.

Proizvodi digitalizacije i sami trebaju biti očuvani, kao što i izvorno digitalna građa mora biti očuvana. Sve inicijative digitalne knjižnice moraju uključivati planove odgovarajućeg ovlaštenog tijela za digitalnu zaštitu.

Digitalna knjižnica služi kao okruženje koje će okupiti zbirke, usluge i osobe kao podršku potpunom životnom ciklusu izrade, diseminacije, korištenja i očuvanja podataka, informacija i znanja.

Međudjelovanje i održivost ključ su za viziju digitalnih knjižnica sposobnih da komuniciraju jedna s drugom. Digitalne knjižnice koje su u skladu s opće dogovorenim otvorenim normama i protokolima poboljšavaju diseminaciju i pristup svjetskom znanju.

³ World Summit on the Information Society. 2nd phase. Tunis, 2005: 'Agenda for the Information Society', paragraph 93.

Provedba Manifesta

IFLA potiče nacionalne vlade, međuvladine organizacije i pokrovitelje na prepoznavanje strateške važnosti digitalnih knjižnica i aktivno podržavanje njihova razvoja. Prilozi programima digitalizacije širokog raspona služe da bi kulturni i znanstveni informacijski izvori postali šire raspoloživi i da bi unaprijedili nacionalne i međunarodne inicijative digitalnih knjižnica koje će biti održive tijekom vremena.

Posebno zakonodavstvo i financijska podrška nacionalnih i lokalnih vlasti potrebna je za premošćivanje digitalne podjele i za osiguravanje održivog pristupa. Svaka dugoročna strategija mora težiti premošćivanju digitalne podjele i jačanju razvoja obrazovanja, pismenosti, kulture – i najviše od svega – osigurati pristup informacijama.

Premošćivanje digitalne podjele uključuje i potrebu za djelovanjem odgovarajućih vlasti na uključivanju informacijske pismenosti u nastavne programe i podizanje svijesti o tome da mnoge vrijedne informacije iz prošlosti nisu u digitalnom obliku.

IFLA potiče knjižnice na suradnju s drugim kulturnim i znanstvenim baštinskim ustanovama za pružanje bogatih i raznovrsnih digitalnih izvora koji podržavaju obrazovanje i istraživanje, turizam i stvaralačke proizvodne grane.

Bitno je dogovaranje s vlasnicima prava i drugim podupirateljima. Oni koji oblikuju i uvode digitalne knjižnice trebaju se potanko savjetovati s lokalnim zajednicama čija je materijalna i nematerijalna kulturna baština predložena za digitalizaciju da bi one bile sigurne da će se poštovati njihova prava i želje. Uvođenje digitalne knjižnice mora podržati i jednakost pristupa sadržaju zadovoljavanjem posebnih potreba osoba s invaliditetom.

Vlasti trebaju biti svjesne da aktivno planiranje digitalnih knjižnica na bilo kojoj razini (nacionalnoj, regionalnoj ili lokalnoj) treba obuhvatiti sljedeća pitanja:

- Obučeno osoblje
- Odgovarajuće zgrade i oprema
- Integrirano planiranje za knjižnice i arhive
- Financiranje
- Postavljanje cilja

Nacionalne e-strategije, po preporuci Svjetskog skupa na vrhu o informacijskom društvu, mogu uspostaviti čvrstu osnovu za planiranje digitalnih knjižnica.

Revidirana inačica potvrđena od Upravnog odbora IFLA-e
Prosinac 2010.

*Prevela
Jelica Leščić*